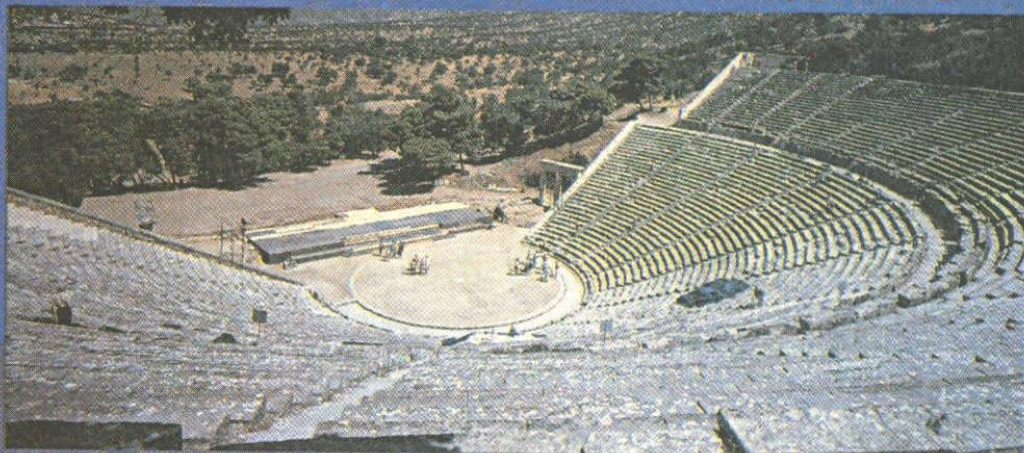

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ
ΤΡΑΓΩΔΙΑΙ

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Β΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
Πρόγραμμα Γενικής Παιδείας

Τόμος 3ος

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΙ
ΑΝΤΙΓΟΝΗ – ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Β' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Τόμος 3ος
Β' Επεισόδιο - Β' Στάσιμο
Στίχοι: 376 – 625

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Δημήτριος Δρακόπουλος

Καθηγητής Β/θμιας Εκπαίδευσης

Κώστας Ναστούλης

Καθηγητής Β/θμιας Εκπαίδευσης

Χρίστος Γ. Ρώμας

Καθηγητής Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Χρύσα Αλεξοπούλου

δ.φ., Καθηγήτρια Β/θμιας Εκπ/σης

Δημήτριος Δρακόπουλος

Καθηγητής Β/θμιας Εκπαίδευσης

Κώστας Ναστούλης

Καθηγητής Β/θμιας Εκπαίδευσης

Χρίστος Γ. Ρώμας

Καθηγητής Β/θμιας Εκπαίδευσης

**ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ
ΤΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ**

Νικόλαος Ραγκούσης,

τ. Πάρεδρος Π.Ι.

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Κώστας Μπαλάσκας,

Σύμβουλος Π.Ι.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Κ.Χ. Μύρης

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Τάσος Ρούσσο

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΓΙΑ ΤΟ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Χριστίνα Βέικου, Σύμβουλος

Σωτήρης Γκλαβάς, Μόνιμος

Πάρεδρος

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗΣ

Εμμανουήλ Βλάχος

Επικ. Καθηγητής Παν/μίου Αθηνών

ΚΡΙΤΕΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Δημήτριος Κούστας

Καθηγητής Β/θμιας Εκπαίδευσης

Γιάννης Σταμουλάκης

Καθηγητής Β/θμιας Εκπαίδευσης

Γεράσιμος Χρυσάφης

Επικ. Καθηγητής Παν/μίου Αθηνών

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Μαρία Γιόση

Λέκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών

Αναστασία Πατούνα

Καθηγήτρια Β/θμιας Εκπαίδευσης

Αθανάσιος Φραγκούλης

Σχολικός Σύμβουλος

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ

ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

**Ομάδα Εργασίας του Ινστιτούτου
Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ακριτίδου
Ελένη, Καραμπέτσου Βασιλική)**

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΙ

ΑΝΤΙΓΟΝΗ – ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ

Β' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

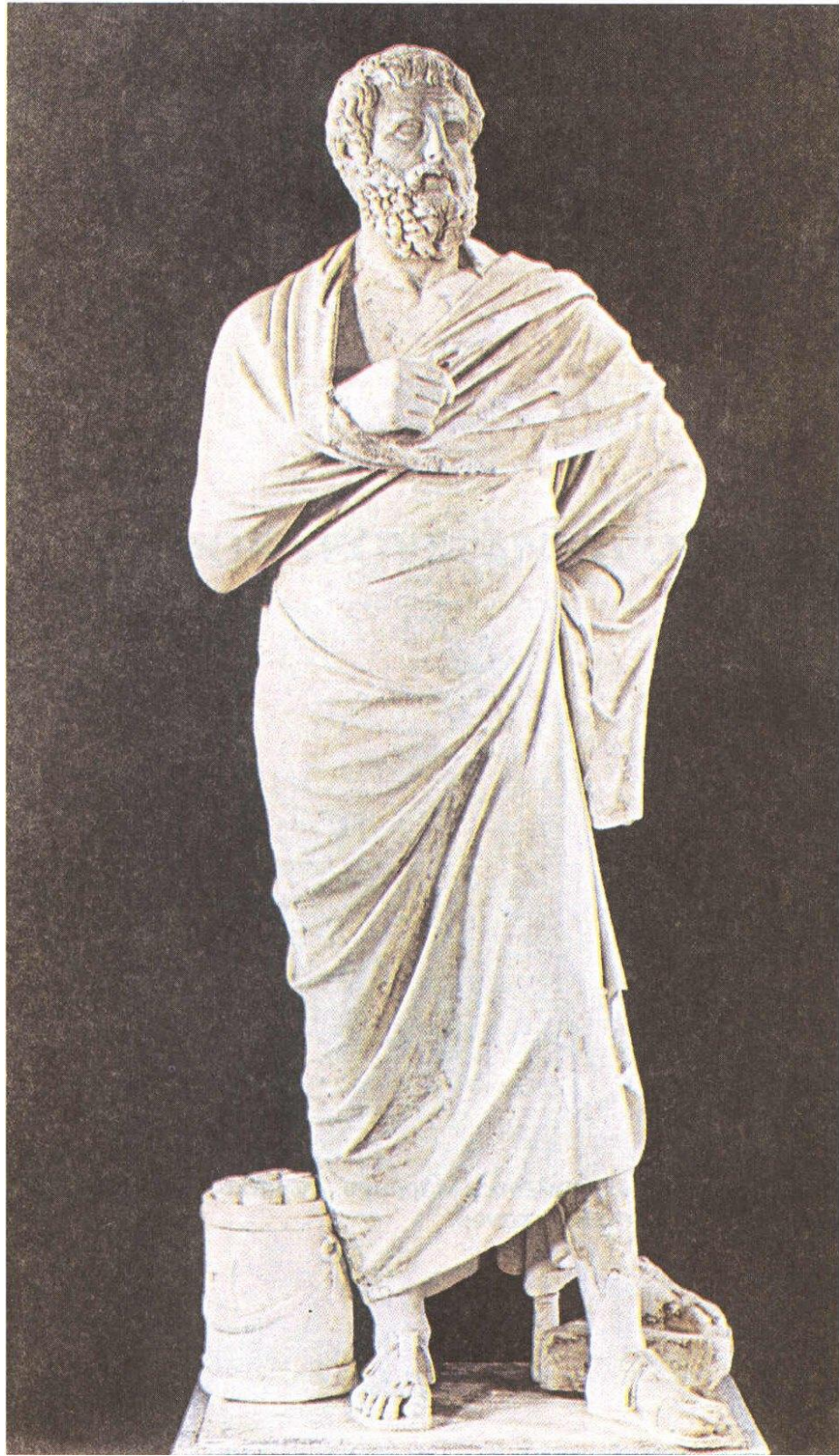
Τόμος 3ος

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Το εικονογραφικό υλικό του βιβλίου προέρχεται από αρχεία και εκδόσεις Μουσείων, Εκδοτικών οίκων, επιστημόνων και συλλεκτών. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ευχαριστεί όλους θερμά.

Ιδιαίτερος ευχαριστεί την Εθνική Πινακοθήκη, το Εθνικό Θέατρο, την Δ.Ε.Π.Α.Σ.Δ.Α, την Εκδοτική Αθηνών, τον Εκδοτικό Οίκο Ολκός, το Θέατρο Τέχνης, τον αρχαιολόγο-ιστορικό της Τέχνης René Percheron, τον Νικόλαο Αστεριάδη, τους ζωγράφους Σαράντη Καραβούζη και Χρίστο Γαρουφαλή και τους γλύπτες Μιχάλη Κευγά και Διονύση Γερολυμάτο για τη διάθεση φωτογραφικού υλικού και εγχρώμων διαφανειών.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

**2. Ανδριάντας του Σοφοκλέους.
Μάρμαρο. Ρωμαϊκό αντίγραφο
του 4ου αιώνα π.Χ.
Μουσείο Βατικανού.**

**Δ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
Κ. ΝΑΣΤΟΥΛΗΣ
Χ. Γ. ΡΩΜΑΣ**

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Β΄ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

376 Ἐς δαιμόνιον τέρας ἀμφίνοῶ
τόδε· πῶς εἰδῶς ἀντιλογήσω
τήνδ' οὐκ εἶναι παῖδ' Ἀντιγόνην;
ᾗ δῦστηνος καὶ δυστήνου

380 πατρὸς Οἰδιπόδα,
τί ποτ'; οὐ δὴ που σέ γ' ἀπιστοῦσαν
τοῖς βασιλείοισιν ἄγουσι νόμοις
καὶ ἐν ἀφροσύνῃ καθελόντες;

376 Ακατανόητο μυστήριο που με διχάζει βλέπω·
την κόρη πώς να πω δεν τη γνωρίζω, την Αντιγόνη;
Κόρη κακορίζικη του κακορίζικου

380 πατέρα Οιδίποδα, τι τρέχει;
Μήπως και πάτησες του βασιλιά το νόμο;
μήπως τρελάθηκες, σε πιάσαν και σε φέρανε;

ΦΥ. Ἦδ' ἔστ' ἐκείνη τοῦργον ἢ ἔχειρασμένη·
385 τήνδ' εἵλομεν θάπτουσαν· ἀλλὰ ποῦ Κρέων;
ΧΟ. Ὅδ' ἐκ δόμων ἄψορρος εἰς δέον περᾶ.
ΚΡ. Τί δ' ἔστι; ποία ξύμμετρος προὔβην τύχη;
ΦΥ. Ἄναξ, βροτοῖσιν οὐδέν ἔστ' ἀπώμοτον·
ψεύδει γὰρ ἢ ἔπινοια τήν γνώμην· ἐπεὶ
390 σχολῆ ποθ' ἤξειν δεῦρ' ἂν ἐξηύχουν ἐγὼ
ταῖς σαῖς ἀπειλαῖς, αἷς ἐχειμάσθην τότε.
Ἄλλ' ἢ γὰρ ἐκτὸς καὶ παρ' ἐλπίδας χαρὰ
ἔοικεν ἄλλῃ μῆκος οὐδέν ἡδονῆ,
ἤκω, δι' ὄρκων καίπερ ὦν ἀπώμοτος,
395 κόρην ἄγων τήνδ', ἢ καθηρέθη τάφον
κοσμοῦσα. Κλήρος ἐνθάδ' οὐκ ἐπάλλετο,

**ἀλλ' ἔστ' ἐμὸν θοῦρμαιον, οὐκ ἄλλου, τόδε.
Καὶ νῦν, ἄναξ, τήνδ' αὐτὸς, ὡς θέλεις, λαβὼν
καὶ κρίνε κάξέλεγχ'· ἐγὼ δ' ἐλεύθερος
400 δίκαιός εἰμι τῶνδ' ἀπηλλάχθαι κακῶν.**

ΦΥ. Αυτή 'ναι εκείνη που σκάρωσε τη δουλειά·

385 την πιάσαμε να θάβει· μα πού 'ναι ο Κρέοντας;
(Μπαίνει ο Κρέοντας)

ΧΟ. Να τος, απ' το παλάτι πάνω στην ώρα βγαίνει.

ΚΡ. Τι συμβαίνει; Τι πέτυχα πάνω στην ώρα;

ΦΥ. Βασιλιά, δεν πρέπει πια κανείς να παίρνει όρκο·
στερνή μου γνώση να σε είχα πρώτα.

390 Κι εγώ ορκίστηκα να μην ξαναπατήσω πόδι,
όταν με κοφοχόλιασες με τις φοβέρες σου.

Όμως η ξαφνική κι ανέλπιστα χαρά
απ' όλες τις χαρές έχει περίσσια γλύκα.

Εδώ 'μαι πάλι -κι ας ορκίστηκα-

395 σου φέρνω το κορίτσι που πιάστηκε
τον τάφο να στολίζει. Εδώ δεν μπήκε κλήρος·

δικά μου τα βρετικά και άλλου κανενός.
Και τώρα, βασιλιά μου, πάρ' τη γι' ανάκριση·
ξεψάχνισε μονάχος σου και βρες τα· δίκιο είναι
400 εγώ να φύγω λεύτερος και δίχως ρετσινιά.

401 ΚΡ. Ἄγεις δὲ τήνδε τῷ τρόπῳ πόθεν λαβῶν;

ΦΥ. Αὕτη τὸν ἄνδρ' ἔθαπτε· πάντ' ἐπίστασαι.

ΚΡ. Ἴη καὶ ξυνίης καὶ λέγεις ὀρθῶς ἃ φῆς;

ΦΥ. Ταύτην γ' ἰδὼν θάπτουσαν ὃν σὺ τὸν νεκρὸν

405 ἀπεῖπας. Ἄρ' ἔνδηλα καὶ σαφῆ λέγω;

ΚΡ. Καὶ πῶς ὀράται κάπιληπτος ἠρέθη;

ΦΥ. Τοιοῦτον ἦν τὸ πρᾶγμ'· ὅπως γὰρ ἤκομεν,

πρὸς σοῦ τὰ δειν' ἐκεῖν' ἐπηπειλημένοι,

πᾶσαν κόνιν σήραντες ἢ κατεῖχε τὸν

410 νέκυν, μυδῶν τε σῶμα γυμνώσαντες εὖ,

καθήμεθ' ἄκρων ἐκ πάγων ὑπήνεμοι,

ὄσμήν ἀπ' αὐτοῦ μὴ βάλῃ πεφευγότες,

ἐγερτὶ κινῶν ἄνδρ' ἀνὴρ ἐπιρρόθοις

κακοῖσιν, εἴ τις τοῦδ' ἀκηδήσοι πόνου.

415 Χρόνον τάδ' ἦν τοσοῦτον, ἔστ' ἐν αἰθέρι
μέσῳ κατέστη λαμπρὸς ἡλίου κύκλος
καὶ καῦμ' ἔθαλπε· καὶ τότε' ἐξαίφνης χθονὸς
τυφῶς ἀείρας σκηπτόν, οὐράνιον ἄχος,
πίμπλησι πεδίον, πᾶσαν αἰκίζων φόβην

420 ὕλης πεδιάδος, ἐν δ' ἐμεστώθη μέγας
αἰθήρ· μύσαντες δ' εἶχομεν θεῖαν νόσον.

401 ΚΡ. Κι αυτή που κουβαλάς πότε και πώς την έπιασες;

ΦΥ. Έθαβε τον νεκρό· αυτό είν' όλο.

ΚΡ. Είσαι με τα σωστά σου; ξέρεις καλά τι λες;

ΦΥ. Να θάβει την είδα τον νεκρό που αποκήρυξες·

405 μιλάω τάχα καθαρά και ξάστερα;

ΚΡ. Και πώς την είδατε και πώς την πιάσατε· επ' αυτοφώρω;

ΦΥ. Άκου πώς έχει το πράγμα· όταν γυρίσαμε, απ' τις πολλές φοβέρες τις δικές σου τρομαγμένοι, σαρώσαμε τη σκόνη που σκέπαζε τον πεθαμένο

410 και καλά καλά γυμνώσαμε το σάπιο πτώμα.

Απάνεμα καθόμαστε στων βράχων την κορφή, για να γλιτώσουμε τις μύτες απ' τη βρώμα.

Ο ένας τον άλλο ξάγρυπνο κρατούσε
με βρισιές, μην τύχει κι έπαιρνε στ' αφήφιστα το
πράγμα.

415 Αυτό θα τράβηξε πολύ, ώσπου μεσουρανίς
ο δίσκος ο λαμπρός σκαρφάλωσε του ήλιου
κι έβραζε το λιοπύρι· και τότε ξαφνικά
λίβας ξεσήκωσε στη γη μεγάλο κουρνιαχτό,
θεομηνία, στον κάμπο χίμηξε και μάδησε
των δέντρων τις κορφές κι ο ουρανός αντάριασε.

420 Βαστάγαμε την οργή του θεού με τα μάτια
κλειστά.

422 Καὶ τοῦδ' ἀπαλλαγέντος ἐν χρόνῳ μακρῷ,
ἢ παῖς ὄραται κἀνακωκῦει πικρᾶς
ὄρνιθος ὄξυν φθόγγον, ὡς ὅταν κενῆς

425 εὐνῆς νεοσσῶν ὄρφανὸν βλέψη λέχος·
οὔτω δὲ χαῦτη, ψιλὸν ὡς ὄρα νεκυν,
γόοισιν ἐξώμωξεν, ἐκ δ' ἀρὰς κακὰς
ἤρᾶτο τοῖσι τοῦργον ἐξειργασμένοις.
Καὶ χερσὶν εὐθύς διψίαν φέρει κόνιν,

430 ἔκ τ' εὐκροτήτου χαλκέας ἄρδην πρόχου
χοαῖσι τρισπόνδοισι τὸν νεκυν στέφει.
Χῆμεῖς ἰδόντες ἰέμεσθα, σὺν δέ νιν
θηρώμεθ' εὐθύς οὐδὲν ἐκπεπληγμένην,
καὶ τάς τε πρόσθεν τάς τε νῦν ἠλέγχομεν

435 πράξεις· ἄπαρνος δ' οὐδενὸς καθίστατο,
ἅμ' ἠδέως ἔμοιγε κάλγεινῶς ἅμα.

Τὸ μὲν γὰρ αὐτὸν ἐκ κακῶν πεφευγέναι
ἠδιστον, ἐς κακὸν δὲ τοὺς φίλους ἄγειν
ἀλγεινόν· ἀλλὰ πάντα ταῦθ' ἤσσω λαβεῖν

440 ἐμοὶ πέφυκεν τῆς ἐμῆς σωτηρίας.

422 Κράτησεν ώρα πολλή και τέλος καταλάγιαζε,
όταν η κόρη φάνηκε· θρηνεί σαν το πικρό
πουλί βραχνά που την άδεια θα βρει,

425ορφανή, χωρίς τα μικρά, τη φωλιά του.

Έτσι κι αυτή, γυμνό σα βλέπει το νεκρό,
σπαράζει, δέρνεται και με κατάρες άγριες
αυτούς που το 'χαν κάνει καταριέται.

Στα δυο της χέρια κουβαλά χώμα στεγνό

430κι από ροϊ χαλκωματένιο ραντίζει

τον πεθαμένο τρεις φορές με τ' άγιασμα.

Εμείς την είδαμε κι ορμήσαμε και με το πρώτο
την πιάσαμε· δεν έμοιαζε καθόλου ταραγμένη.

Την ξεψαχνίζαμε και για τα τώρα και για τα πριν·

435τίποτα δεν αρνιότανε, κι αυτό μου φέρνει

γλυκόπικρη χαρά στ' αλήθεια.
Όταν γλυτώνεις συμφορές είναι γλυκό,
κι όμως πικρό στη συμφορά να σέρνεις φίλους.
Όμως για μένα δε μετρούν αυτά,
440 μπροστά στη σωτηρία μου.

441 ΚΡ. Σὲ δὴ, σὲ τὴν νεύουσαν εἰς πέδον κάρᾳ,
φῆς, ἢ καταρνήῃ μὴ δεδρακέναι τάδε;

ΑΝ. Καὶ φημὶ δρᾶσαι κούκ ἀπαρνοῦμαι τὸ μή.

ΚΡ. Σὺ μὲν κομίζοις ἂν σεαυτὸν ἢ θέλεις

445 ἔξω βαρείας αἰτίας ἐλεύθερον·

σὺ δ' εἶπέ μοι μὴ μῆκος, ἀλλὰ συντόμως,

ἤδησθα κηρυχθέντα μὴ πράσσειν τάδε;

ΑΝ. Ἦδη· τί δ' οὐκ ἔμελλον; ἐμφανῆ γὰρ ἦν.

ΚΡ. Καὶ δῆτ' ἐτόλμας τούσδ' ὑπερβαίνειν νόμους;

450 ΑΝ. Οὐ γάρ τί μοι Ζεὺς ἦν ὁ κηρύξας τάδε,

οὐδ' ἢ ξύνοικος τῶν κάτω θεῶν Δίκη

τοιούσδ' ἐν ἀνθρώποισιν ὥρισεν νόμους,

οὐδὲ σθένειν τοσοῦτον ὥομην τὰ σὰ

κηρύγμαθ' ὥστ' ἄγραπτα κάσφαλῆ θεῶν
455 νόμιμα δύνασθαι θνητὸν ὄνθ' ὑπερδραμεῖν.
Οὐ γάρ τι νῦν γε κάχθές, ἀλλ' αἰεί ποτε
ζῆ ταῦτα, κούδεις οἶδεν ἐξ ὅτου 'φάνη.
Τούτων ἐγὼ οὐκ ἔμελλον, ἀνδρὸς οὐδενὸς
φρόνημα δείσασ', ἐν θεοῖσι τὴν δίκην
460 δώσειν· θανουμένη γὰρ ἐξήδη, τί δ' οὔ;

ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

441 σὲ δὴ, σὲ (καλῶ) = σε σένα, σε σένα μιλάω
νεύω κάρα = σκύβω το κεφάλι
φής, ἤ...δεδρακέναι = ομολογείς ή αρνείσαι ότι έκανες
καὶ φημί...κούκ ἀπαρνοῦμαι = και ομολογώ και δεν
αρνούμαι (ειρωνεία)
κομίζοις ἂν (αντί κόμιζε) = μπορείς να πας
(ηπιότερος ο τόνος της εντολής)
ἔξω βαρείας...ἐλεύθερον (πλεονασμός) = εντελώς
απαλλαγμένος από τη βαριά κατηγορία
μὴ μῆκος = όχι με πολυλογία
κηρυχθέντα (κτγρμ. μτχ.) = ότι είχε διακηρυχθεί

**ἤδη· τί δ' οὐκ ἔμελλον (ενν. εἰδέναι)= το 'ξερα· πώς
ἦταν δυνατό να μην το ξέρω;**

ὑπερβαίνω = παραβαίνω

450 οὐ γάρ = ναι (σχ. αποσιώπησης), γιατί δεν...

σθένω (<σθένος=δύναμη) = έχω δύναμη

ἄγραπτα κάσφαλῆ νόμιμα =

ἀγραφοι και απαρασάλευτοι νόμοι

θνητὸν (σε) ὄνθ' (ενδοτ. μτχ.) = εσύ, αν και θνητός

ὑπερδραμεῖν (ὑπερτρέχω) = να ξεπεράσεις

οὐ νῦν κάχθές = όχι σήμερα και χθες (δηλ.

πρόσκαιροι)

ἀεὶ ποτε ζῆ = έχουν αιώνια ισχύ

φρόνημα (<φρονῶ) = διάθεση, αλαζονεία

δείσασα (αιτιολ. μτχ.) = επειδή φοβήθηκα, από φόβο

ἐν θεοῖσι (εμπρ. προσδ. τόπου· δηλώνει το ενώπιον)

= μπροστά

στους θεούς (η πρόθεση ἐν+δοτ. χρησιμοποιείται στο δικανικό λεξιλόγιο)

ἐξήδη θανουμένη (κτγρμ. μτχ.) = ήξερα πολύ καλά πως θα πεθάνω

460 τί δ' οὐ (ενν. ἔμελλον εἶδέναι) = πώς όχι; (δηλ. γιατί να μην το ξέρω; Η πρόκληση και η περιφρόνηση υποδηλώνουν το αγέρωχο ήθος της Αντιγόνης)

461 κεί μὴ σὺ προὔκρηυξας. Εἰ δὲ τοῦ χρόνου
πρόσθεν θανοῦμαι, κέρδος αὐτ' ἐγὼ λέγω·
ὅστις γὰρ ἐν πολλοῖσιν ὡς ἐγὼ κακοῖς
ζῆ, πῶς ὅδ' οὐχὶ κατθανὼν κέρδος φέρει;

465 Οὕτως ἔμοιγε τοῦδε τοῦ μόρου τυχεῖν
παρ' οὐδὲν ἄλγος· ἀλλ' ἄν, εἰ τὸν ἐξ ἐμῆς
μητρὸς θανόντ' ἄθαπτον ἠνσχόμην νέκυν,
κείνοις ἂν ἤλγουν· τοῖσδε δ' οὐκ ἀλγύνομαι.
Σοὶ δ' εἰ δοκῶ νῦν μῶρα δρῶσα τυγχάνειν,

470 σχεδὸν τι μῶρῳ μωρίαν ὀφλισκάνω.

ΧΟ. Δηλοῖ τὸ γέννημ' ὠμὸν ἐξ ὠμοῦ πατρὸς
τῆς παιδός· εἴκειν δ' οὐκ ἐπίσταται κακοῖς.

ΚΡ. Ἄλλ' ἴσθι τοι τὰ σκλήρ' ἄγαν φρονήματα

πίπτειν μάλιστα, καὶ τὸν ἐγκρατέστατον
475 **σίδηρον ὀπτὸν ἐκ πυρὸς περισκελῆ**
θραυσθέντα καὶ ῥαγέντα πλεῖστ' ἂν εἰσίδοις.
Σμικρῶ χαλινῶ δ' οἶδα τοὺς θυμουμένους
ἵππους καταρτυθέντας· οὐ γὰρ ἐκπέλει
φρονεῖν μέγ' ὅστις δοῦλός ἐστι τῶν πέλας.

462 πρόσθεν τοῦ χρόνου = πριν από τον μοιραίο χρόνο, πρόωρα
λέγω = εννοώ, θεωρώ
ὅστις γάρ = ο γάρ αιτιολογεί την προηγούμενη άποψη της Αντιγόνης
καταθανών (αντί καταθανών) (υποθ. μτχ.) = αν (όταν) πεθάνει
κέρδος φέρω = έχω κέρδος, είμαι κερδισμένος
μόρος = μοίρα, θάνατος
τοῦδε τοῦ μόρου τυχεῖν (=έμἐ) = να έχω αυτή τη μοίρα, να υποστώ αυτό τον θάνατο
παρ' οὐδέν ἄλγος (έστιν) = καθόλου δε με λυπεί
εἰ ἤν(ε)σχόμην ἄθαρπον νέκυν = αν ανεχόμεν να μένει άταφο το πτώμα

**ἀλγύνομαι (<ἄλγος=πόνος) = λυπούμαι, θλίβομαι
κείνοις = δηλ. αν ανεχόταν να μένει άταφος ο
Πολυνείκης**

τοῖσδε = δηλ. το να υποστεί η ίδια το μοιραίο

**σοὶ δέ...τυγχάνειν = η συντακτ. σειρά: εἶ δοκῶ σοι
νῦν τυγχάνειν δρῶσα μῶρα**

**τυγχάνω δρῶν μῶρα = τυχαίνει να κάνω ανοησίες,
εἶμαι ανόητος**

470 **ὀφλισκάνω μωρίαν = θεωρούμαι μωρός (ή)
δηλοῖ...παιδός = ο χαρακτήρας της κόρης φαίνεται
πως εἶναι σκληρός από σκληρό πατέρα**

εἴκω = υποχωρώ

τὰ ἄγαν σκληρὰ = τα πιο αλύγιστα

ἴσθι πίπτειν (αντί πίπτοντα = κτηγρμ. μτχ.) = μάθε ότι ταπεινώνονται

μάλιστα = πολλές φορές, συχνά

ὄ, ἢ ἐγκρατής,- ἔς (<έν+κράτος) = στερεός, σκληρός

ὄπτὸς ἐκ πυρὸς = πυρακτωμένος

περισκελής (<περὶ +σκέλλω =σκληρύνω) = πολύ σκληρός, άκαμπτος

πλεῖστα (με επιρρ. σημασία) = τις πιο πολλές φορές

θυμούμενοι ἵπποι = θυμοειδή, αγριεμένα άλογα

καταρτύομαι = σωφρονίζομαι, δαμάζομαι

οὐκ ἐκπέλει = δεν επιτρέπεται

μέγα φρονῶ = μεγαλοφρονώ, υπερηφανεύομαι

οἱ πέλας (ενν. ὄντες) = αυτοί που είναι πλησίον, οι άλλοι

480 Αὕτη δ' ὑβρίζειν μὲν τότε' ἐξηπίστατο,
νόμους ὑπερβαίνουσα τοὺς προκειμένους·
ὑβρις δ', ἐπεὶ δέδρακεν, ἦδε δευτέρα,
τούτοις ἐπαυχεῖν καὶ δεδρακυῖαν γελᾶν.
Ἴη νῦν ἐγὼ μὲν οὐκ ἀνὴρ, αὕτη δ' ἀνὴρ,
485 εἰ ταῦτ' ἀνατὶ τῆδε κείσεται κράτη.
Ἄλλ' εἴτ' ἀδελφῆς εἴθ' ὀμαιμονεστέρα
τοῦ παντὸς ἡμῖν Ζηνὸς Ἐρκείου κυρεῖ,
αὐτὴ τε χὴ ξύναιμος οὐκ ἀλύξετον
μόρου κακίστου· καὶ γὰρ οὖν κείνην ἴσον
490 ἐπαιτιῶμαι τοῦδε βουλευῆσαι τάφου.
καὶ νιν καλεῖτ'· ἔσω γὰρ εἶδον ἀρτίως
λυσσῶσαν αὐτὴν οὐδ' ἐπήβολον φρενῶν.

**Φιλεῖ δ' ὁ θυμὸς πρόσθεν ἠρῆσθαι κλοπεύς
τῶν μηδὲν ὀρθῶς ἐν σκότῳ τεχνωμένων.**

495 Μισῶ γε μέντοι χῶταν ἐν κακοῖσί τις
ἀλοὺς ἔπειτα τοῦτο καλλύνειν θέλη.

ΑΝ. Θέλεις τι μείζον ἢ κατακτεῖναί μ' ἐλών;

ΚΡ. Ἐγὼ μὲν οὐδέν· τοῦτ' ἔχων ἅπαντ' ἔχω.

480 ἐξηπίστατο ὑβρίζειν = ήξερε καλά να αυθαδιάζει
οἱ προκείμενοι νόμοι = οι νόμοι που (έχουν θεσπιστεί
και) ισχύουν
ἤδε = έλξη από το ὕβρις, αντί τότε
ἐπαυχεῖν και γελαῖν (ως επξγ. του ἤδε) = να καυχιέται
και να χλευάζει
ἦ (επίρρ.) = αλήθεια
ταῦτα κράτη = η νίκη αυτή
κείσεται ἀνατὶ (<ἀνατος= αβλαβής) = θα εξακολουθεί
να μένει χωρίς τιμωρία
ὄμαιμονέστερος (ὄ, ἦ ὄμαιμων, τὸ ὄμαιμον) =
πλησιέστερος συγγενής
Ζεὺς ἔρκειϊος (ἔρκος=αυλή) = Δίας, ο προστάτης του
σπιτιού

τοῦ παντός Ζηνὸς ἐρκείου = ἀπὸ ὅλους τοὺς
συγγενεῖς
οὐκ ἀλύξετον (δυϊκ. αρ. του ρ. ἀλύσκω) = δε θα
ξεφύγουν
ἴσον ἐπαιτιῶμαί τινα = εξίσου κατηγορῶ κάποιον
490 βουλεῦσαι (επξγ. στο τάφου) = ὅτι δηλ.
σκέφθηκε και σχεδίασε
καί νιν καλεῖτ(ε) = φωνάζτε κι αυτήν
λυσσῶσαν = λυσσασμένη, μαινόμενη
οὐδ' ἐπήβολον φρενῶν (οὔσαν) = να μην ελέγχει το
λογικό της
φιλεῖ δ'...τεχνωμένων = η συντακτ. σειρά : ὁ δὲ
θυμὸς τῶν μηδὲν ὀρθῶς τεχνωμένων ἐν σκότῳ
φιλεῖ πρόσθεν ἠρῆσθαι κλοπεύς=η ψυχὴ αὐτῶν που

μηχανεύονται άσχημες πράξεις στο σκοτάδι συνήθως
προδίδεται ως ένοχη

έν κακοῖς τις άλους (αόρ. β' του ρ. άλίσκομαι) = όταν
συλληφθεί κάποιος την ώρα που κάνει το κακό

καλλύνω τι = στολίζω κάτι, παρουσιάζω κάτι ως
ωραίο

μείζον = μεγαλύτερο, χειρότερο

κατακτεῖναι μ' έλών = να με συλλάβεις και να με
θανατώσεις

ΑΝ. Τί δῆτα μέλλεις; ὡς ἔμοι τῶν σῶν λόγων

500 ἄρεστον οὐδέν, μηδ' ἄρεσθείη ποτέ,
οὔτω δὲ καὶ σοὶ τ' ἄμ' ἀφρανδάνοντ' ἔφυ.

Καίτοι πόθεν κλέος γ' ἂν εὐκλεέστερον
κατέσχον ἢ τὸν αὐτάδελφον ἐν τάφῳ
τιθεῖσα; τούτοις τοῦτο πᾶσιν ἀνδάνειν

505 λέγοιτ' ἂν, εἰ μὴ γλῶσσαν ἐγκλήοι φόβος.

Ἄλλ' ἢ τυραννὶς πολλά τ' ἄλλ' εὐδαιμονεῖ
κάξεστιν αὐτῇ δρᾶν λέγειν θ' ἂ βούλεται.

ΚΡ. Σὺ τοῦτο μούνη τῶνδε Καδμείων ὄρας.

ΑΝ. Ὅρῳσι χούτοι' σοὶ δ' ὑπίλλουσι στόμα.

510 **ΚΡ.** Σὺ δ' οὐκ ἐπαιδῆ, τῶνδε χωρὶς εἰ φρονεῖς;

ΑΝ. Οὐδέν γὰρ αἰσχρὸν τοὺς ὁμοσπλάγχθους

**τί δῆτα μέλλεις (κατακτεῖναι) = γιατί λοιπόν αργείς
(να με θανατώσεις)**

500 ἀρέσκομαι = ευχαριστιέμαι, μου είναι κάτι
ευχάριστο

ἀφανδάνω (<ἀπό + ἀνδάνω) = απαρέσκω
σοὶ τ᾿ἀμ' ἀφανδάνοντ' ἔφω = και τα δικά μου είναι
φυσικό να σου είναι δυσάρεστα

εὐκλεέστερον κλέος = λαμπρότερη δόξα
τούτοις πᾶσιν λέγοιτ' ἄν = όλοι αυτοί θα
ομολογούσαν

ἀνδάνειν = ότι αρέσει

ἐγκλείω γλῶσσαν = κλείνω το στόμα (πρβλ.
«καταπίνω τη γλώσσα μου»)

ἡ τυραννίς (αφηρημ. αντί συγκεκριμ.) = ο τύραννος

**πολλά τ' ἄλλα εὐδαιμονεῖ = εκτός από τα πολλά άλλα
πλεονεκτήματα που έχει**

κᾶξεστιν (=καὶ ἔξεστιν) = μπορεί ακόμη και

**ὑπίλλω στόμα (η μεταφ. από τους σκύλους που
βάζουν την ουρά στα σκέλη από φόβο) = μαζεύω τη
γλώσσα, κλείνω το στόμα**

σὺ οὐκ ἐπαιδῆ = εσύ δεν ντρέπεσαι

τῶνδε χωρὶς = διαφορετικά από αυτούς εδώ

510 **εἰ φρονεῖς = αιτιολ. πρότ.**

**οὐδὲν γὰρ = ο γὰρ αιτιολογεί το εννοούμε. οὐκ
ἐπαιδοῦμαι**

ὁμόσπλαχνος (<ὁμοῦ+σπλάγχνον = αδελφός

χῶ (καὶ ὁ), κράση = και ο

καταντίον = απέναντι ακριβώς

ἐκ μιᾶς = δηλ. μητρὸς

χάριν (αντικ.) τιμᾶς δυσεβῆ = προσφέρεις τιμές που είναι ασέβεια

μαρτυρῶ = συμφωνώ, επιβεβαιώνω

πορθῶν (αποπειρατ. ενεστ.) = προσπαθώντας να υποτάξει

ὑπερ (αναστροφή) = η συντακτ. σειρά : ὑπὲρ τῆσδε γῆς

ποθῶ = επιθυμώ, αξιώνω

ἴσος = ίδια θέση

520 λαχεῖν (απαρ. αποτελ.) = ώστε να λάβει την ίδια τιμή

521 ΑΝ. Τίς οἶδεν εἰ κάτωθεν εὐαγῆ τάδε;
ΚΡ. Οὔτοι ποθ' οὐχθρός, οὐδ' ὅταν θάνῃ, φίλος.
ΑΝ. Οὔτοι συνέχθειν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν.
ΚΡ. Κάτω νυν ἔλθοῦσ', εἰ φιλητέον, φίλει
525 κείνους· ἐμοῦ δὲ ζῶντος οὐκ ἄρξει γυνή.
ΧΟ. Καὶ μὴν πρὸ πυλῶν ἤδ' Ἰσμήνη,
φιλάδελφα κάτω δάκρυ' εἰβομένη·
νεφέλη δ' ὄφρύων ὑπερ αἱματόεν
ρέθος αἰσχύνει,
530 τέγγουσ' εὐῶπα παρειάν.
ΚΡ. Σὺ δ', ἢ κατ' οἴκους ὡς ἔχιδν' ὑφειμένη
λήθουσά μ' ἐξέπινες, οὐδ' ἐμάνθανον

τρέφων δύ' ἄτα κάπαναστάσεις θρόνων,
φέρ', εἶπε δὴ μοι, καὶ σὺ τοῦδε τοῦ τάφου
535 φήσεις μετασχεῖν, ἢ ἔξομῃ τὸ μὴ εἰδέναι;
ΙΣ. Δέδρακα τοῦργον, εἶπερ ἤδ' ὁμορροθεῖ,
καὶ ξυμμετίσχω καὶ φέρω τῆς αἰτίας.
ΑΝ. Ἄλλ' οὐκ ἔάσει τοῦτό γ' ἡ δίκη σ', ἐπεὶ
οὔτ' ἠθέλησας οὔτ' ἐγὼ κοινωσάμην.
540 ΙΣ. Ἄλλ' ἐν κακοῖς τοῖς σοῖσιν οὐκ αἰσχύνομαι
ξύμπλουν ἑμαυτὴν τοῦ πάθους ποιουμένη.

521 εὐαγῆ (<εὐ + ἄγος) = καθαρά, δίκαια
οὔτοι συνέχθειν (συνεχθαίρω) ἔφυν = δε γεννήθηκα
για να συμμερίζομαι το μίσος
κάτω νῦν ἐλθοῦσα = όταν πας λοιπόν στον κάτω
κόσμο
καὶ μὴν = αλλά να
εἶβομαι = σταλάζω, χύνω
νεφέλη...αἰσχύνει = η συντακτ. σειρά : ὑπέρ δ'
ὄφρύων νεφέλη αἰσχύνει αἵματόεν ῥέθος=και πάνω
από τα φρύδια της ένα σύννεφο ασημίζει το
κατακόκκινο πρόσωπό της

530 τέγγω = υγραίνω, βρέχω
εὐὼψ- ὤπος (ὄ,ή) = αυτός που έχει ωραία όψη,
ωραίος

ὡς ἔχιδν' ὑφειμένη (ὑφίεμαι) = σαν οχιά κρυμμένη
μ' ἐξέπινες = μου έπινες το αίμα
ἄτη-ης = συμφορά, καταστροφή
κάπαναστάσεις (το αφηρημένο αντί του συγκεκριμ.)
=και επαναστάτριες
τοῦδε τοῦ τάφου = σε τούτη την ταφή
ἢ (έ)ξομῆ (έξομνύω) τὸ μὴ εἰδέναι = ή θα ορκιστείς
ὅτι δεν ξέρεις τίποτα
ὁμοροθῶ (μεταφορά από την κωπηλασία) =
συμφωνώ
φέρω τῆς αἰτίας = δέχομαι την κατηγορία
ἀλλ' οὐκ ἔάσει τοῦτο γ' ἢ δίκη σ(οι) = όμως δε θα
στο επιτρέψει αυτό η δικαιοσύνη

κοινοῦμαι (-όομαι) = κάνω κάποιον συνεργό

540 ἐν κακοῖς τοῖς σοῖσιν = μέσα στις συμφορές σου
**ξύμπλους (ὄ,ή), ξύμπλουν (τὸ) = συνταξιδιώτης,
συμμέτοχος**

542 ΑΝ. ἼΩν τοῦργον Ἄιδης χοί κάτω ξυνίστορες·
λόγοις δ' ἐγὼ φιλοῦσαν οὐ στέργω φίλην.

ΙΣ. Μήτοι, κασιγνήτη, μ' ἀτιμάσης τὸ μὴ οὐ

545 θανεῖν τε σὺν σοὶ τὸν θανόντα θ' ἀγνίσαι.

ΑΝ. Μή μοι θάνης σὺ κοινά, μηδ' ἄ μὴ 'θιγες
ποιοῦ σεαυτῆς· ἀρκέσω θνήσκουσ' ἐγώ.

ΙΣ. Καὶ τίς βίος μοι σοῦ λελειμμένη φίλος;

ΑΝ. Κρέοντ' ἐρώτα· τοῦδε γὰρ σὺ κηδεμών.

550 ΙΣ. Τί ταῦτ' ἀνιᾶς μ' οὐδὲν ὠφελουμένη;

ΑΝ. Ἄλγοῦσα μὲν δῆτ', εἰ γέλωτ' ἐν σοὶ γελῶ.

ΙΣ. Τί δῆτ' ἂν ἀλλὰ νῦν σ' ἔτ' ὠφελοῖμ' ἐγώ;

ΑΝ. Σῶσον σεαυτήν· οὐ φθονῶ σ' ὑπεκφυγεῖν.

ΙΣ. Οἴμοι τάλαινα, κάμπλάκω τοῦ σοῦ μόρου;

555 ΑΝ. Σὺ μὲν γὰρ εἴλου ζῆν, ἐγὼ δὲ κατθανεῖν.
ΙΣ. Ἄλλ' οὐκ ἐπ' ἀρρήτοις γε τοῖς ἐμοῖς λόγοις.
ΑΝ. Καλῶς σὺ μὲν τοῖς, τοῖς δ' ἐγὼ δόκουν φρονεῖν.
ΙΣ. Καὶ μὴν ἴση νῶν ἐστὶν ἡ ἕξαμαρτία.
ΑΝ. Θάρσει· σὺ μὲν ζῆς, ἢ δ' ἐμὴ ψυχὴ πάλαι
560 τέθνηκεν, ὥστε τοῖς θανοῦσιν ὠφελεῖν.
ΚΡ. Τὸ παῖδε φημὶ τώδε τὴν μὲν ἀρτίως
ἀνουν πεφάνθαι, τὴν δ' ἀφ' οὔ τὰ πρῶτ' ἔφυ.

542 ὧν τοῦργον...ξυνίστορες = η συντακτ. σειρά :
Ἄιδης χοί κάτω ξυνίστορες εἰσὶ ὧν (ἐστί) τοῦργον=ο
Ἄδης και οι θεοί του Κάτω Κόσμου ξέρουν καλά ποιοι
έκαναν αυτήν την πράξη (της ταφής)
οὐ στέργω φίλην = δεν τη θεωρώ δικό μου άνθρωπο
ἀτιμάζω = στερώ την ταφή
τὸ μὴ οὐ θανεῖν = διπλή ἄρνηση, γιατί εξαρτάται από
ρήμα με ἄρνηση : μήτοι ἀτιμάσης
ἀγνίζω = εξαγνίζω, εξιλεώνω
μή μοι θάνης σὺ κοινά (κοινῆ) = να μην πεθάνεις
μαζί μου, αρνούμαι να πεθάνεις μαζί μου
ἄ μὴ (ἔ)θιγες (θιγγάνω) = αυτά που δεν άγγιξεις
ἀρκέσω (προσ. αντί απρόσ.) = θα είναι αρκετό ότι....

καὶ τίς βίος μοι φίλος = και ποια χαρά θα έχω στη
ζωή
σοῦ λειμμένη = αν στερηθώ εσένα
κηδεμών (ενν. εἶ) = ενδιαφέρεισαι, νοιάζεσαι γι' αυτόν
550 ἀνιῶ (<ἀνία) = λυπώ, πικραίνω
εἰ γέλωτ' ἐν σοι γελῶ (αιτιολ. προτ.) = αν (διότι) γελώ
εις βάρος σου
τί δήτ' ἂν ὠφελοῖμ' ἐγώ = σε τι λοιπόν θα μπορούσα
να σε ωφελήσω
ἀλλὰ νῦν = ἔστω και τώρα
ὑπεκφεύγω = διαφεύγω (τον κίνδυνο), γλιτώνω
ἀμπλάκω (αόρ. β' του ρ. ἀμπλακίσκω) = να στερηθώ,
να μη συμμαρισθώ

**ἀλλ' οὐκ ἐπ' ἀρρήτοις τοῖς ἐμοῖς λόγοις = αλλά όχι χωρίς να εκφράσω τις δικαιολογίες μου
σὺ μὲν τοῖς, τοῖς δ' ἐγὼ = εσύ στα μάτια αυτών εδώ (του Κρέοντα και των Θηβαίων που συντάσσονται μ' αυτόν), εγώ στα μάτια των άλλων (του Άδη και των νεκρών)**

νῶν (δοτ. δυϊκ. αρ.) = ἡμῖν, για τις δυο μας

ἡ (ἐ)ξαμαρτία = το αμάρτημα, το παράπτωμα

560 τὸ παῖδε (αιτιατ. δυϊκού) = τὰς παῖδας (αντί τῶν παιδων)

τὸ παῖδε...τήν μὲν...τήν δ' = σχήμα «καθ' ὅλον και μέρος»

ὄ, ἡ ἄνους, τὸ ἄνουν = ανόητος, άμυαλος

**ἀφ' οὐ τὰ πρῶτ' ἔφϋ = από την πρώτη στιγμή της
γέννησής της**

562 ΙΣ. Οὐ γάρ ποτ', ὦναξ, οὐδ' ὃς ἂν βλάστη μένει
νοῦς τοῖς κακῶς πράσσουσιν, ἀλλ' ἐξίσταται.

565 ΚΡ. Σοὶ γοῦν, ὄθ' εἴλου σὺν κακοῖς πράσσειν
κακά.

ΙΣ. Τί γὰρ μόνη μοι τῆσδ' ἄτερ βιώσιμον;

ΚΡ. Ἄλλ' ἤδε μέντοι μὴ λέγ'· οὐ γὰρ ἔστ' ἔτι.

ΙΣ. Ἀλλὰ κτενεῖς νυμφεῖα τοῦ σαυτοῦ τέκνου;

ΚΡ. Ἀρώσιμοι γὰρ χιτῆρων εἰσὶν γύαι.

570 ΙΣ. Οὐχ ὥς γ' ἐκείνω τῆδέ τ' ἦν ἡρμοσμένα.

ΚΡ. Κακὰς ἐγὼ γυναῖκας υἰέσι στυγῶ.

ΙΣ. ὦ φίλταθ' Αἴμον, ὥς σ' ἀτιμάζει πατήρ.

ΚΡ. Ἄγαν γε λυπεῖς καὶ σὺ καὶ τὸ σὸν λέχος.

ΧΟ. Ἴη γὰρ στερήσεις τῆσδε τὸν σαυτοῦ γόνον;

575 ΚΡ. Ἄιδης ὁ παύσων τούσδε τοὺς γάμους ἐμοί.

ΧΟ. Δεδογμέν', ὡς ἔοικε, τήνδε κατθανεῖν.

ΚΡ. Καὶ σοί γε κάμοί. Μὴ τριβὰς ἔτ', ἀλλὰ νιν κομίζετ' εἴσω, δμῶες· ἐκδέτους δὲ χρὴ γυναῖκας εἶναι τάσδε μηδ' ἀνειμένας.

580 Φεύγουσι γάρ τοι χοὶ θρασεῖς, ὅταν πέλας ἤδη τὸν Ἄιδην εἰσορῶσι τοῦ βίου.

562 οὐδ' ὅς ἂν βλάστη νοῦς = ούτε η φρόνηση που έχουμε έμφυτη
ἐξίσταμαι = φεύγω από τη θέση μου, χάνομαι
σοὶ γοῦν (ενν. ἐξέστη) = εσένα λοιπόν σου σάλεψε
ὄθ' (=ὄτε) = αφότου, από τη στιγμή που
μόνη μοι βιώσιμον (=βιωτὸν μοι μόνη ἐστὶ) =
μπορώ μόνη μου να ζήσω
τῆσδ' ἄτερ (=ἄτερ τῆσδε) = χωρίς αυτήν εδώ
νυμφεῖα = γάμοι, μνηστή
ἀρώσιμοι (μεταφ. από τη σπορά) = κατάλληλοι για
καλλιέργεια
ὁ γύης,-ου = το χωράφι

570 οὐχ ὡς γ'...ἡρμοσμένα = η συντακτ. σειρά : ἀλλὰ τὰ τοῦ γάμου οὐκ ἔσται ἡρμοσμένα, ὡς γ' ἐκείνω τῆδε θ' ἡρμοσμένα ἦν = ὅμως ο γάμος με ἄλλη δε θα εἶναι τόσο ταιριαστός ὅσο μεταξύ εκείνου και αυτής
υἱεύς-ος (=υἱός) = γιος
στυγῶ = μισώ
τὸ σὸν λέχος = ο γάμος σου (ο γάμος για τον οποίο μιλάς)
δεδογμένα (ενν. ἐστὶ) = ἔχει αποφασιστεῖ
καὶ σοί γε κάμοι (ενν. δεδογμένα ἐστὶ) = και από σένα βέβαια και από μένα
τριβὰς (ενν. ποιοῦμαι) = χρονοτριβώ, καθυστερώ
δμῶς- ωός = δούλος
ἀνειμέναι γυναῖκες = γυναίκες ελεύθερες

570 πέλας τοῦ βίου = κοντά στη ζωή τους

Στροφή α´

Χορός

Εὐδαίμονες οἷσι κακῶν ἄγευστος αἰῶν·

οἷς γὰρ ἂν σεισθῆ θεόθεν δόμος, ἄτας

585 οὐδὲν ἐλλείπει γενεᾶς ἐπὶ πλῆθος ἔρπον·

ὄμοιον ὥστε πόντιον

οἶδμα δυσπνόοις ὅταν

θρήσσησιν ἔρεβος ὕφαλον ἐπιδράμη πνοαῖς,

590 κυλίνδει βυσσόθεν

κελαινὰν θῖνα καὶ δυσάνεμοι,

στόνω βρέμουσιν ἀντιπλῆγες ἀκταί.

**ΧΟ.Καλόμοιρος οπού δε γεύτηκε ζωή πικρή·
όποιος από θεού του σείστηκε συθέμελα το σπίτι,
585 να σέρνει συμφορές σωρό στο σόι το δε σώνει·
όπως το κύμα του γιαλού
την ανεμόδαρτη την άμμο πίσσα σωριάζει στο βυθό,
όταν ορμά με την ανεμική της Θράκης
το θεοσκότεινο το πέλαγος
κι όταν βογκούν στενάζοντας τα πληγωμένα βράχια.**

Αντιστροφή α΄

Ἄρχαῖα τὰ λαβδακιδᾶν οἴκων ὀρῶμαι

595 πῆματα φθιμένων ἐπὶ πῆμασι πίπτοντ΄,
οὐδ΄ ἀπαλλάσσει γενεὰν γένος, ἀλλ΄ ἐρείπει
θεῶν τις, οὐδ΄ ἔχει λύσιν.

Νῦν γὰρ ἐσχάτας ὕπερ

600 ρίζας ἐτέτατο φάος ἐν Οἰδίου δόμοις·
κατ΄ αὖ νιν φοινία
θεῶν τῶν νερτέρων ἀμᾶ κόνις
λόγου τ΄ ἄνοια καὶ φρενῶν Ἐρινύς.

Στροφή β΄

Τεάν, Ζεῦ, δύναμιν τίς ἀν-

605 δρῶν ὑπερβασία κατάσχοι,
τὰν οὔθ' ὕπνος αἰρεῖ ποθ' ὁ παντογῆρως
οὔτ' ἀκάματοι θεῶν
μῆνες, ἀγῆρως δὲ χρόνῳ δυνάστας
κατέχεις Ὀλύμπου

610 μαρμαρόεσσαν αἴγλαν.
Τό τ' ἔπειτα καὶ τὸ μέλλον
καὶ τὸ πρὶν ἐπαρκέσει
νόμος ὅδ'· οὐδὲν ἔρπει
θνατῶν βιότῳ πάμπολύ γ' ἐκτὸς ἄτας.

Αντιστροφή β´
Ἄ γὰρ δὴ πολύπλαγκτος ἔλ-

616 πῖς πολλοῖς μὲν ὄνασις ἀνδρῶν,
πολλοῖς δ' ἀπάτα κουφονόων ἐρώτων·
εἰδότι δ' οὐδὲν ἔρπει,
πρὶν πυρὶ θερμῷ πόδα τις προσαύση.

620 Σοφία γὰρ ἔκ του
κλεινὸν ἔπος πέφανται·
τὸ κακὸν δοκεῖν ποτ' ἐσθλὸν
τῷδ' ἔμμεν ὅτῳ φρένας
θεὸς ἄγει πρὸς ἅταν·

625 πράσσει δ' ὀλίγιστον χρόνον ἐκτὸς ἅτας.

Αιώνες θωρώ στο σπίτι των Λαβδακιδών

595 πάθη νεκρών πάνω σε πάθη να πέφτουν·
η μια την άλλη γενιά δεν μπορεί ν' αλαφρώσει·
κάποιος θεός τη ρημάζει κι αλύτρωτη μένει.
Τώρα στο σπίτι του Οιδίποδα φάνηκε φως

600 απάνω στη στερνή του ρίζα·
όμως των θεών του κάτω κόσμου
το φονικό τη θερίζει δρεπάνι,
η τύφλα του νου κι ο αστόχαστος λόγος.

Τη δύναμή σου, Δία,

605 ποιος αλαζόνας άνθρωπος θα γονατίσει;
ο ύπνος δεν την καταλεί, που μας γερνάει,
ούτε κι οι μήνες των θεών, που δε νυστάζουν.

**Αιώνιος δυνάστης κυβερνάς
στη λαμπερή φωτοχυσία του Ολύμπου.
Μέλλον, παρόν και παρελθόν
αυτός ο νόμος τα σφραγίζει :
ο βίος των θνητών καιρό δε σέρνεται πολύ
έξω από της συμφοράς το μονοπάτι.**

**Οι πλάνες ελπίδες που σ' άλλους βγαίνουν σε καλό,
σ' άλλους απάτη γίνονται κούφιας λαχτάρας·
φωλιάζει στον ανίδεο,
ώσπου να γλείψει της φωτιάς η φλόγα το ποδάρι του·
κάποιος φανέρωσε λόγο βαρύ, γι' αυτό σοφό:
το κακό φαντάζει καλό
στο νου εκείνου**

**που θεός στη συμφορά τον πάει·
κι έξω από συμφορές για λίγο χρόνο χαίρεται.**

(Έρχεται ο Αίμονας.)

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ (376-581)

**Α΄ Σκηνή : στ. 376-445. Πρόσωπα: Κρέων-
Φύλακας-Αντιγόνη -Χορός.**

Η Αντιγόνη μαζί με τον φύλακα μπαίνουν από την αριστερή πάροδο. Από άποψη θεατρικής οικονομίας φαίνεται ότι έχουν περάσει πολλές ώρες από την αναχώρηση ως την επιστροφή του φύλακα.

376 - 383 Ο κορυφαίος, έκπληκτος, αναγγέλλει την εμφάνιση της Αντιγόνης.

376 δαιμόνιον τέρας (ακατανόητο μυστήριο)· το φαινόμενο χαρακτηρίζεται ως θεόσταλτο θαύμα, γιατί ο δράστης της ταφής είναι γυναίκα και μάλιστα η Αντιγόνη, η ανιψιά του Κρέοντα και μέλλουσα νύφη του.

381 - 383 οὐ δὴ που... ἄγουσιν... καθελόντες (μήπως και πάτησες...σε φέρανε)· η πράξη χαρακτηρίζεται ασύνετη, γιατί με την παράβαση της διαταγής η Αντιγόνη εξέθεσε τη ζωή της σε κίνδυνο.

384 - 387 Με χαρά ο φύλακας δείχνει την Αντιγόνη και φωνάζει ότι πιάστηκε ο δράστης.

385 ἀλλὰ ποῦ Κρέων (μα ποῦ 'ναι ο Κρέοντας)· ο φύλακας αξιώνει την παρουσία του Κρέοντα, χωρίς να νιώθει γι' αυτόν δέος, όπως προηγουμένως.

386 ὄδ' ἐκ δόμων...περᾶ (να τος...βγαίνει)· θεατρική σύμπτωση. Ο Κρέων, βγαίνοντας από το παλάτι, ακούει τα λόγια του χορού.

388 - 389 ἄναξ...γνώμην (βασιλιά...είχα πρώτα)· ο φύλακας στις ερωτήσεις του Κρέοντα δε δίνει άμεση απάντηση, αλλά μ' ένα γνωμικό δικαιολογεί την επιστροφή του. Η γνωμολογία στην αρχαία τραγωδία δεν είναι ανάλογη με το ήθος ή τη μόρφωση των προσώπων που τη χρησιμοποιούν· π.χ. ο φύλακας δεν είναι τόσο μορφωμένος, όσο δείχνει ο συλλογισμός του. Σε πολλές σκηνές των αρχαίων τραγωδιών απλοϊκοί άνθρωποι επιδίδονται σε φιλοσοφικές σκέψεις ή σε περίτεχνες εκφράσεις.

389 - 394 ἐπεὶ σχολῆ... ἀπώμοτος (κι εγὼ ορκίστηκα...κι ας ορκίστηκα)· φλύαρη περιπτολογία, με την οποία ο φύλακας αφηγείται τα εμπόδια που ξεπέρασε. Στην ουσία ο διάλογος με τον φύλακα αποτελεί τέχνασμα του ποιητή, για να επιβραδύνει την άμεση αντιπαράθεση Κρέοντα - Αντιγόνης.

397 θοῦρμαιον (τὸ ἔρμαιον-τα βρετῖκια)· οι αρχαίοι θεωρούσαν ότι το ευτυχές εύρημα οφειλόταν στην εύνοια του Ερμή.

398 - 399 ὡς θέλεις...κάξέλεγχε (και τώρα βασιλιά μου...και βρες τα)· ο φύλακας, αδιαφορώντας για την τύχη της Αντιγόνης, δε συνιστά τη νόμιμη ανακριτική διαδικασία, αλλά την αυθαίρετη ανάκριση και καταδίκη, που είναι αρεστή στον Κρέοντα.

399 - 400 ἐλεύθερος...κακῶν (εγὼ να φύγω...ρετσινιά)· ο πλεονασμός δείχνει τη βιασύνη του φύλακα ν' απαλλαγεί από το βάρος της ενοχής.

401 - 404 τῷ (τίνι) τρόπῳ - πόθεν (πότε και πώς την έπιασες); Η διπλή ερώτηση υποδηλώνει την έκπληξη του Κρέοντα.

403 ἤ καὶ ξυνίης (εἶσαι με τα σωστά σου)· ο Κρέων δυσπιστεί σ' αυτά που ακούει από τον φύλακα.

404 ταύτην ἰδὼν θάπτουσιν (να θάβει την είδα τον νεκρό)· η οπτική αντίληψη ήταν πολύ ισχυρή στους αρχαίους και δεν άφηνε περιθώρια αμφιβολίας.

406 καὶ πῶς ὁράται...ἤρέθη (και πώς την είδατε...αυτοφώρω); Το νόημα της

ερώτησης είναι : τι έκανε και σεις την είδατε και την πιάσατε;

407 τοιοῦτον ἦν τὸ πρᾶγμα (ἀκου πῶς ἔχει το πρᾶγμα)· ο φύλακας αφηγείται με θαυμάσιο τρόπο τις συνθήκες σύλληψης της Αντιγόνης. Στην ουσία μεταφέρει στους θεατές γεγονότα που έγιναν μακριά από το παλάτι ή ό,τι δεν είδαν οι θεατές στη σκηνή.

409 πᾶσαν κόνιν σήραντες (σαρώσαμε τη σκόνη)· η πράξη αυτή ισοδυναμούσε με εκταφή του πτώματος, για να το φάνε τα σκυλιά και τα όρνια.

410 μυδῶν τε σῶμα γυμνώσαντες εὖ (και καλά...πτώμα)· ρεαλιστική περιγραφή που προκαλεί την αποστροφή, ενώ μαρτυρεί και τον πανικό των φυλάκων.

413 ἐγερτὶ κινῶν ἄνδρ' ἀνήρ (ο ἕνας τον ἄλλο ξάγρυπνο κρατούσε)· η φρούρηση του νεκρού δε γίνεται με βάρδιες αλλά από όλους τους φύλακες.

415 - 417 ἔστ' ἐν αἰθέρι... ἔθαλπε (ὥσπου μεσουρανίς...ἔβραζε το λιοπύρι)·«η Αντιγόνη αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα χρονικής πυκνότητας της δράσης, όπου όλα τελούνται μέσα στο χρονικό διάστημα μιας ημέρας» (N. Χουρμουζιάδης).

417 τότε ἑξαίφνης (και τότε ξαφνικά)·την ήρεμη περιγραφή διακόπτει το απροσδόκητο γεγονός, τη γαλήνη διαδέχεται η θεομηνία.

418 τυφῶς... οὐράνιον ἄχος (λίβας...θεομηνία)· δραματικό εύρημα του Σοφοκλή· η θύελλα διευκολύνει

την Αντιγόνη να πλησιάσει το πτώμα, χωρίς να γίνει αντιληπτή. Η Αντιγόνη ατρόμητη προχωρεί στην εκπλήρωση του χρέους, την ώρα που και οι φύλακες κλείνουν τα μάτια από τον φόβο.

424 - 426 ὡς ὅταν...οὕτω χαῦτη (θρηνεῖ σαν...ἔτσι κι αυτή)- πλατιά ομηρική παρομοίωση για υποδήλωση του θρήνου και του βαθύτατου ψυχικού πόνου. Οι Αθηναῖοι γνώριζαν τέτοιες σκηνές, όταν στις αθηναϊκές οικογένειες έφτανε η είδηση του θανάτου των παιδιών τους στη μάχη.

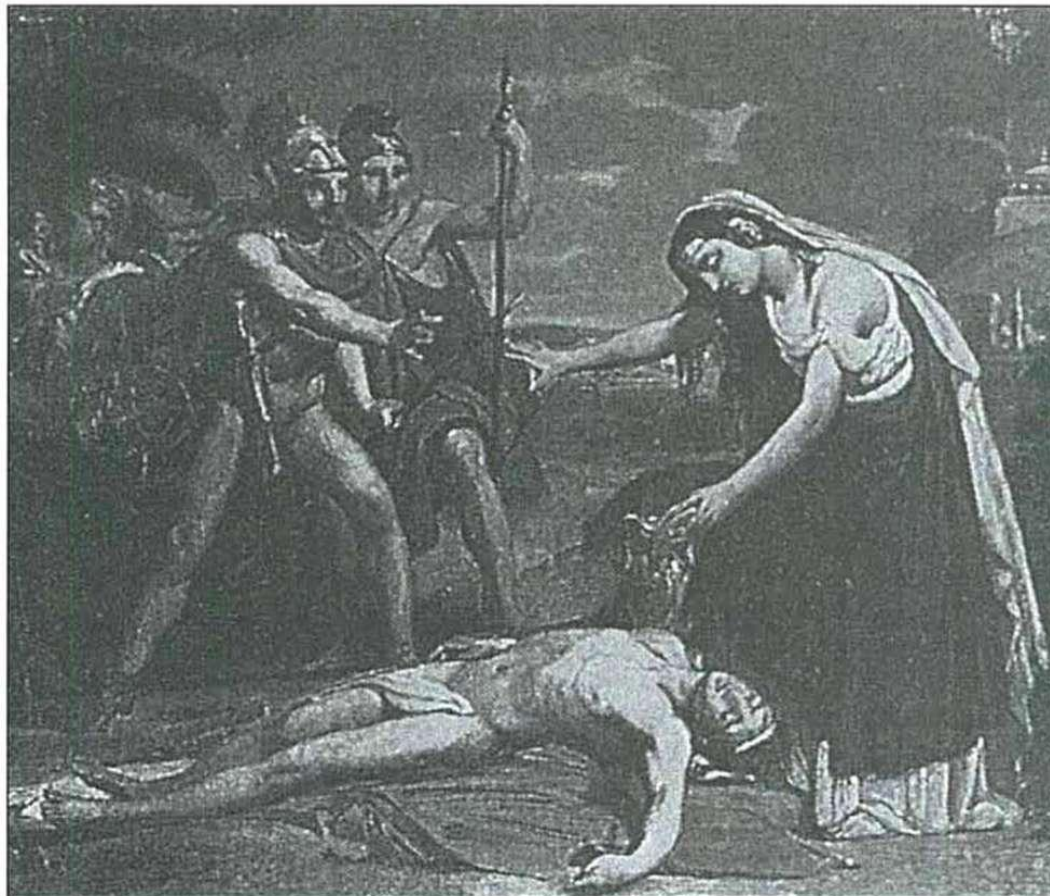
427 - 428 ἐκ δ' ἀρὰς κακὰς ἤρᾱτο (και με κατάρεις ἄγριες) οι αρχαῖοι πίστευαν από παλιά ότι οι κατάρεις είχαν μαγική δύναμη.

429 καὶ χερσὶν...φέρει κόνιν (στα δυο της χέρια...στεγνό)· η Αντιγόνη έρχεται πάλι, για ν' αποδώσει πλήρως τις τιμές στον νεκρό. Προχωρεί στη δεύτερη ταφή του Πολυνείκη, ενώ η ίδια είχε κάνει και την πρώτη, όπως βεβαιώνουν οι φύλακες (πρβλ. στ. 434-435).

431 χοαῖσι τρισπόνδοισι· λέγονταν τρίσπονδες οι νεκρικές προσφορές ή γιατί κάθε στοιχείο τους (μέλι, γάλα, κρασί) προσφερόταν χωριστά ή γιατί, μ' όλα αυτά ανακατεμένα, ράντιζαν τον νεκρό, στραμμένοι προς τη δύση που πίστευαν ότι βρισκόταν ο Άδης.

432 - 433 χήμεῖς ἰδόντες... έκπεπληγμένην (εμείς την είδαμε...ταραγμένη)· στην αφήγηση του φύλακα διαγράφονται τρεις καταστάσεις : η αγωνία και η

σπουδή των φυλάκων να συλλάβουν το «θήραμα» (=θηρώμεθα)· η αταραξία της Αντιγόνης που προέρχεται από τη συναίσθηση ότι εκπλήρωσε το χρέος της· η συμπάθεια (έλεος) των θεατών για την ηρωίδα.

19. Jean – Luis Beazard, Η Αντιγόνη συλλαμβάνεται ενώ ρίχνει χώμα στο νεκρό Πολυνείκη. Σχέδιο. Παρίσι, ιδιωτική συλλογή.

435 - 440 ἄπαρνος...τῆς ἐμῆς σωτηρίας (τίποτα δεν αρνιόταν...στη σωτηρία μου)· είναι χαρακτηριστική η διαφορά του ἠθους φύλακα και Αντιγόνης: ο πρώτος για το μόνο που ενδιαφέρεται είναι ο εαυτός του· η δεύτερη θυσιάζει ακόμη και τη ζωή της για τον αδελφό της.

436 ἠδέως κάλγεινῶς (γλυκόπικρη χαρά)· η σύμπτωση αυτών των ασυμβίβαστων συναισθημάτων του φύλακα είναι φαινομενική· στην πραγματικότητα κυριαρχεί η χαρά για τη σωτηρία του.

441 σὲ δὴ...ἔς πέδον κάρα· με την αναδίπλωση του σὲ ο Κρέων θέλει ν' αποσπάσει την προσοχή της Αντιγόνης, η οποία, βυθισμένη στις σκέψεις της, στέκεται σιωπηλή με καρφωμένα τα μάτια στο

έδαφος. Η σιωπή στο θέατρο είναι στοιχείο δραματικό που έχει σκοπό να διεγείρει την προσοχή του θεατή.

443 καὶ φημὶ κούκ ἀπαρνοῦμαι· ὅπως ἦταν διπλή η ερώτηση του Κρέοντα, ἔτσι και η απάντηση της Αντιγόνης είναι διπλή (πώς λέγεται αυτό το σχήμα;), προκειμένου να βεβαιωθεί η πράξη της ηρωίδας και ν' αποκλειστεί κάθε παρεξήγηση.

444 - 445 σὺ μὲν κομίζοις ἄν... ἐλεύθερον · ο φύλακας φεύγει από την αριστερή πάροδο, για να υποδυθεί το πρόσωπο της Ισμήνης.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1 Η σύλληψη της Αντιγόνης γεννά διαφορετικά συναισθήματα στον χορό και στον φύλακα. Να τα επισημάνετε και να δικαιολογήσετε την προέλευσή τους.

2 Να συγκρίνετε τη συμπεριφορά του φύλακα στις δύο σκηνές του επεισοδίου.

3 Σημειώστε με X στο αντίστοιχο τετράγωνο τα στοιχεία της θεατρικής οικονομίας που νομίζετε ότι περιέχει η σκηνή αυτή (στ. 376-445) :

α. επιβράδυνση	☐
β. ενότητα χρόνου	☐
γ. προοικονομία	☐
δ. θεατρική σύμπτωση	☐

4. Η σκηνή της θύελλας αποτελεί εύρημα του Σοφοκλή:

- α. για να εντυπωσιάσει ο φύλακας με την περιγραφή
 - β. για να πλησιάσει αθέατη η Αντιγόνη τον νεκρό
 - γ. για να δείξει την οργή των θεών
- Να υπογραμμίσετε τη σωστή απάντηση.

5 Μέσα από την αφήγηση του φύλακα προβάλλουν ορισμένα γνωρίσματα του ήθους των φυλάκων. Ποια είναι αυτά;

6 Πώς εκδηλώνει η Αντιγόνη την αγάπη της προς τον Πολυνείκη;

Β΄ Σκηνή : στ. 446-525. Πρόσωπα: Κρέων-Αντιγόνη-Χορός.

Σ' αυτή τη σκηνή κυριαρχεί η σύγκρουση των δύο πρωταγωνιστών του δράματος, που καθένας τους εκπροσωπεί κι έναν διαφορετικό κόσμο.

447 - 449 ἤδησθα...νόμους; Ο Κρέων ανακρίνει την Αντιγόνη. Αν αποδεικνυόταν ότι η κόρη αγνοούσε τη διαταγή του, ασφαλώς θα μετριαζόταν η ποινή.

450 - 455 οὐ γάρ...ᾤρισεν...τὰ σὰ κηρύγμαθ'· η Αντιγόνη, παραλείποντας την κύρια πρόταση: ναι, τόλμησα...(σχήμα αποσιώπησης), δικαιολογεί τη συμπεριφορά της, ενώ έμμεσα χλευάζει τη βασιλική απαγόρευση (τάδε). Ο Δίας και η Δίκη επιβλέπουν την τήρηση της ηθικής τάξης στον κόσμο και με τους νόμους τους απαιτούν την απόδοση των καθιερωμένων τιμών στους νεκρούς. Παράλληλα η Αντιγόνη εκφράζει την ηθική του κοινού αίματος, της συγγένειας, της οικογένειας. Αντίθετα ο

Κρέων είναι υπέρμαχος της πόλης-κράτους που είναι σύνθεση γενών.

454. ἄγραπτα κάσφαλῆ θεῶν νόμιμα · ο αγώνας της Αντιγόνης έχει περιεχόμενο την προάσπιση του θείου δικαίου και των ηθικών αξιών. Είναι μια θέση του Σοφοκλή που έχει προετοιμαστεί από τον Αίαντα, όταν εκεί (στ. 1343) ο Οδυσσέας τονίζει ότι η απαγορευτική διαταγή του Αγαμέμνονα, σχετικά με την ταφή του πτώματος του Αίαντα, δεν πλήττει τον Αίαντα αλλά τους νόμους των θεών.

460 θανουμένη γὰρ ἐξήδη· η πράξη της Αντιγόνης είναι συνειδητή και είναι αποτέλεσμα ελεύθερης επιλογής. Οι Αθηναίοι, κατά τον Περικλή, τολμούσαν να υπολογίζουν με ακρίβεια τις συνέπειες όσων επιχειρούσαν (Θουκ. 2,40,3).

466 - 468 εἰ τὸν ἐξ ἐμῆς... ἂν ἤλγουν · η Αντιγόνη με την ταφή του Πολυνείκη εκδήλωσε και την αγάπη της αλλά και το ηθικό χρέος προς τον αδελφό της ως η πιο στενή συγγενής του.

473 - 478 ἄλλ' ἴσθι ... καταρτυθέντας · ο Κρέων απαντά τυπικά στον χορό, όμως πραγματικός αποδέκτης των μεταφορικών απειλών του είναι η Αντιγόνη, που η απροκάλυπτη ομολογία της έχει

πληγώσει τον ανδρισμό του και έχει εξευτελίσει τη βασιλική του ιδιότητα.

479 δοῦλός ἐστι τῶν πέλας · η φράση δεν υποδηλώνει μόνο το τυραννικό ήθος του Κρέοντα, κάτι που οι Αθηναίοι μισούσαν, αλλά και την άστοργη περιφρόνησή του για μια βασιλοκόρη συγγενή του.

484 ἐγὼ μὲν οὐκ ἀνὴρ, αὕτη δ' ἀνὴρ · φαίνεται πως ο Κρέων θέλει να τιμωρήσει την Αντιγόνη, για ν' αποκαταστήσει την αντρική του τιμή και την αξιοπρέπεια.

486 - 489 ἀλλ' εἴτ' ἀδελφῆς... κακίστου · ο Κρέων αισθάνεται ότι απέναντί του έχει έναν άνθρωπο τον οποίο μπορεί να εξουσιάσει όχι όμως και να τον λυγίσει· απαιτεί γ' αυτό ένα ακόμη θύμα, την Ισμήνη.

487 Ζηνὸς Ἐρκείου· ο ἔρκειος

Ζεὺς ἦταν προστάτης της οικογενειακῆς αυλῆς και γενικότερα της συγγένειας. Ο τρόπος που μιλάει ο Κρέων προοικονομεί τη στάση του στη σκηνή του Τειρεσία.

491 - 494 ἔσω γὰρ εἶδον ... τεχνωμένων· εἶναι

φανερή η καχυποψία του Κρέοντα αλλά και η τραγική του πλάνη. Η Ισμήνη ἦταν ταραγμένη, γιατί φοβόταν μήπως συλληφθεῖ η Αντιγόνη και όχι γιατί ἦταν η ἴδια συνένοχος στην ταφή. Ο Κρέων συμπεραίνει στηριγμένος σε αυθαίρετες εντυπώσεις και ερμηνείες.

497 θέλεις τι...έλών; Η κοφτή και ξεκάθαρη ερώτηση της Αντιγόνης ισοδυναμεί με έντονη προτροπή: πάψε να φλυαρείς κι αφού με συνέλαβες, κάνε με ό,τι θέλεις.

499 - 501 ὡς ἔμοι...ἀφανδάνοντ' ἔφυ - οι
διαφορετικές αντιλήψεις και συμπάθειες των δύο
πρωταγωνιστών κάνουν αγεφύρωτη τη μεταξύ τους
απόσταση και προοικονομούν το αναπόφευκτο τέλος
της Αντιγόνης.

502 - 504 καίτοι πόθεν κλέος... τιθεῖσα; Η Αντιγόνη
χαρακτηρίζει και πάλι την πράξη της ως εκδήλωση
αδελφικής αγάπης, που είναι σύμφωνη με την ηθική
κάθε εποχής και θα της χαρίσει την υστεροφημία.

504 τούτοις τοῦτο πᾶσιν ἀνδάνειν· «ἴσως θα
μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι εδώ προετοιμάζεται
η τόσο διαφορετική στάση του χορού στο τελευταίο
μέρος του δράματος» (A. Lesky).

508 - 525 Στη στιχομυθία ο αγώνας λόγων βαθαίνει το χάσμα ανάμεσα στον Κρέοντα και την Αντιγόνη, αφού καθένας τους εκφράζει και πάλι κατηγορηματικά αυτό που θεωρεί σωστό.

523 οὔτοι συνέχθειν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν· ο πιο φημισμένος στίχος του δράματος. Η αρνητική στάση της Αντιγόνης απέναντι στο μίσος και η κατάφασή της απέναντι στην αγάπη αναφέρονται άμεσα στον Πολυνείκη· μ' αυτή τη δήλωση εκφράζεται η φύση της ηρωίδας. Η χρήση των σύνθετων ρημάτων συνέχθειν, συμφιλεῖν προβάλλουν το χαρακτηριστικότερο στοιχείο της προσωπικότητας της Αντιγόνης. Τα συναισθήματα και η συμπεριφορά της καθορίζονται από τους κοινούς αδελφικούς δεσμούς και με τους

δύο (συμφιλεῖν) και όχι από τη συμμετοχή της στο μίσος τους για την κατάκτηση της εξουσίας (συνέχθαιν).

524 - 525 κάτω νυν...γυνή · το ξέσπασμα της οργής του Κρέοντα υποδηλώνει ότι αυτός είναι ο ηττημένος.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1** Ποιες αρχές υποστηρίζει η Αντιγόνη και με ποια επιχειρήματα τις υπερασπίζεται;
- 2** Μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι ο Κρέων υπερασπίζεται πολιτικές αρχές;
- 3** Πώς παρουσιάζεται το ήθος της Αντιγόνης και πώς του Κρέοντα από τη μεταξύ τους σύγκρουση;
- 4** Να κρίνετε την αντιπαράθεση Κρέοντα-Αντιγόνης από την άποψη των λεκτικών εντυπώσεων.

- 5** Ποια αντιστοιχία με την Αντιγόνη έχουν οι παρομοιώσεις που χρησιμοποιεί ο Κρέων;
- 6** Να αναπτύξετε σε σύντομο δοκίμιο τον στίχο 523.
- 7** Τι πετυχαίνει ο Σοφοκλής με τη στιχομυθία Κρέοντα και Αντιγόνης (στ. 508-525);

8 Σημειώστε με X στο αντίστοιχο τετράγωνο τη σωστή απάντηση:
Ο Κρέων διαπράττει ὕβριν στη σύγκρουσή του με την Αντιγόνη, διότι :

α. υπερασπίζεται τους νόμους του	☐
β. προσβάλλει τον ηθικό νόμο της ταφής των νεκρών	☐
γ. καταδικάζει την Αντιγόνη, χωρίς να την δικάσει	☐

9 Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις και τις φράσεις κατά σημασιολογικά ζεύγη :

α. ἴσθι

β. εἴκειν κακοῖς

γ. ἐξηπίστατο

δ. οὐκ ἀλύξετον

ε. ἀλούς

1. δε θα γλιτώσουν

2. όταν συλληφθεί

3. μάθε

4. γνώριζε πολύ καλά

5. να υποχωρεί στις συμφορές

10 Να σημειώσετε Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο, αν νομίζετε ότι το περιεχόμενο της πρότασης είναι σωστό ή λανθασμένο.

α. Πίπτειν (στ. 474) : είναι αντικ. του ρ. ἴσθι	Σωστό ☐
	Λάθος ☐
β. μόρου (στ. 487) : είναι γενική διαιρετική	Σωστό ☐
	Λάθος ☐

γ. εἰ φρονεῖς (χωρίς τῶνδε, στ. 510) : εἶναι αιτιολ. πρότ.	Σωστό ☐ Λάθος ☐
δ. τῷ δυσσεβεῖ (στ. 516) : εἶναι δοτ. αντικειμ.	Σωστό ☐ Λάθος ☐

Γ΄ Σκηνή : στ. 526-581. Πρόσωπα: Κρέων- Ισμήνη- Αντιγόνη- Χορός.

Η Ισμήνη, συνοδευόμενη από τους δύο ακολούθους του Κρέοντα, βγαίνει από το ανάκτορο με βήμα σεμνό. Το πρόσωπό της είναι ξαναμμένο από τα κλάματα, γιατί έχει πληροφορηθεί τη σύλληψη της Αντιγόνης. Η είσοδος και του τρίτου υποκριτή εμπλουτίζει τη σκηνή με τις αντιθέσεις τριών διαφορετικών χαρακτήρων.

532 - 533 οὐδ' ἐμάνθανον ... θρόνων·

χαρακτηριστική υπερβολή του Κρέοντα, ο οποίος νιώθει ανασφάλεια και θεωρεί την παραβίαση της

διαταγής του ως απόπειρα ανατροπής του από τον θρόνο.

536 - 537 δέδρακα...καὶ φέρω τῆς αἰτίας· «η Ισμήνη δείχνει πρόθυμη να μοιραστεί την ενοχή της Αντιγόνης, σε μια έξαρση ηρωισμού που μπορούν να δείχνουν οι αδύνατοι άνθρωποι σε οριακές καταστάσεις» (A. Lesky).

542 ὦν τοῦργον Ἄιδης χοὶ κάτω ξυνίστορες· η Αντιγόνη φοβάται μήπως δεν την πιστέψει ο Κρέων και επικαλείται γι' αυτό τη μαρτυρία του Πλούτωνα και των άλλων θεοτήτων του κάτω κόσμου.

546 μή μοι - μηδ' ἄ μή · με την παρήχηση του μη η Αντιγόνη παρωδεί τα προηγούμενα λόγια της Ισμήνης και αρνείται να δεχθεί τη συμμετοχή της στην ταφή.

548 - 558 Η κλιμάκωση και η ένταση του διαλόγου δηλώνονται χαρακτηριστικά με τη μετάβαση από δίστιχα σε μονόστιχα.

549 Κρέοντ' ἔρώτα· η πικρή ειρωνεία ἔμμεσα παραπέμπει στο στ. 47 και έχει την έννοια : ο Κρέων, για τον οποίο φρόντιζες, θα σου υποδείξει πώς να ζήσεις· εγώ θα πεθάνω.

550-556 Στις διαρκείς παρακλήσεις της Ισμήνης η Αντιγόνη φαίνεται αρνητική. Επιμένει στην αποκλειστικότητα μιας πράξης που της ανήκει και δε βρίσκει ούτε μια λέξη, για να επαινέσει την αλλαγή του ήθους της αδελφής της.

557 σὺ μὲν τοῖς, τοῖς δ' ἐγὼ · υποδηλώνονται οι επιλογές, η ευθύνη και οι συνέπειες της συμπεριφοράς καθεμιάς. Η Ισμήνη στα μάτια του Κρέοντα και των Θηβαίων φαινόταν ότι ενεργούσε σωστά (υπακούοντας στη διαταγή). Η Αντιγόνη ενεργούσε σωστά (θάβοντας τον αδελφό της) κατά την κρίση του Άδη και των νεκρών.

561 - 562 τὸ παῖδε...ἔφυ· η υψηλοφροσύνη των δύο αδελφών και η άμιλλά τους γύρω από μια πράξη, που οι συνέπειές της ήταν ο θάνατος, θεωρούνται από τον Κρέοντα ως αφροσύνη.

566 τί γὰρ μόνη...βιώσιμον;

Αυτό που φαίνεται ότι τρομάζει την Ισμήνη είναι η μοναξιά και όχι ο θάνατος. Ίσως ο φόβος της μοναξιάς

να της έδιωξε και την αρχική δειλία, αφού με τον θάνατο της Αντιγόνης θα έχανε και τον τελευταίο αγαπημένο συγγενή.

569 **άρώσιμοι γύαι·** μεταφορά από τους αγρούς. Είναι συνηθισμένη στα αρχαία κείμενα η μεταφορά κατά την οποία η γυναίκα εικονίζεται σαν αγρός, τον οποίο ο άνδρας οργώνει, για να αποκτήσει παιδιά.

572 **ὦ φίλταθ' Αἴμον,** ὡς σ' ἀτιμάζει πατήρ· η Αντιγόνη θεωρεί ότι η προσβολή, που δέχεται από τον Κρέοντα, αντανακλά στον Αίμονα, ο οποίος και θα αντιδράσει. Έτσι ο στίχος αποτελεί προανάκρουσμα της σκηνής που θ' ακολουθήσει.

573 - 576 ἄγαν γε λυπεῖς... κατθανεῖν· σε μια ἔνσταση του χοροῦ με σκοπό να ασκήσει κάποια πίεση στον Κρέοντα, εκείνος αποκρούει κάθε παράκληση για απονομή χάρις και παραμένει ἀτεγκτος στην απόφασή του.

577 - 581 καὶ σοί γε... τοῦ βίου · ο Κρέων διατάζει τους ακολούθους του να οδηγήσουν τις δύο γυναίκες στον γυναικωνίτη των ανακτόρων. Ἔτσι ο ἴδιος μένει μόνος στη σκηνή βυθισμένος στις σκέψεις του.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1** Πώς διαγράφεται στη σκηνή αυτή το ήθος της Ισμήνης;
- 2** Με ποιον τρόπο πετυχαίνει ο ποιητής να παρουσιάσει την ένταση του διαλόγου ανάμεσα στις δύο αδελφές;
- 3** Ποια είναι η θέση και ποια τα επιχειρήματα των προσώπων αυτής της σκηνής;
- 4** Ποια είναι η στάση του χορού σ' αυτή τη σκηνή;

5 Να παρουσιάσετε τις παρακάτω πράξεις σαν να έχουν ήδη συντελεστεί (σε παρακείμενο) :
**φέρω τῆς αἰτίας, οὐκ αἰσχύνομαι
ποιουμένη ἐμαυτήν...οὐ φθονῶ σ' ὑπεκφυγεῖν, ὡς
σ' ἀτιμάζει πατήρ, εἰσορῶσι τὸν Ἄϊδην.**

6 Να αναγνωρίσετε συντακτικῶς τις μετοχές που περιέχονται στους στίχους **546-551**.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΤΑΣΙΜΟ (582-625)

Το δεύτερο στάσιμο περιλαμβάνει δύο στροφικά συστήματα που αναφέρονται στις συμφορές που πλήττουν τους ανθρώπους, όπως έπληξαν κληρονομικά τον οίκο των Λαβδακιδών. Μόνο την παντοδυναμία του Δία δεν την καταβάλλει τίποτε. Ακόμη και η ελπίδα είναι απατηλή και παρασύρει πολλούς στον χαμό.

Επειδή το περιεχόμενο του στάσιμου είναι μελαγχολικό και απαισιόδοξο, κατά τη σκηνική παρουσίαση η μουσική του αυλού, που θα συνοδεύει τα βήματα του χορού, πρέπει να είναι ανάλογη.

Α' Σύστημα στροφή α'

582 - 585 εύδαιμονες...πλήθος ἔρπον

(καλόμοιρος...δε σώνει)· χαρακτηριστική αντίθεση που παρουσιάζεται με δύο μεταφορές. Τόσο η ευτυχία όσο και η συμφορά νοούνται σε διάρκεια.

586 - 592 ὅμοιον...ἀντιπλήγες ἀκταὶ (ὅπως το κύμα...πληγωμένα βράχια)· ζωηρή παρομοίωση της θεϊκής οργής με άνεμο που συγκλονίζει τον βυθό της θάλασσας και τα κύματα ξεσπούν στις αντικρινές ακτές.

αντιστροφή α'

594 - 597 ἀρχαῖα...ἔχει λύσιν (αιῶνες...αλύτρωτη μένει)· από τις γενικές σκέψεις, ο χορός έρχεται στο

συγκεκριμένο, στον οίκο των Λαβδακιδών, που οι αλληπάλληλες συμφορές του κληροδοτούνται από γενιά σε γενιά.

599 - 600 ἐσχάτας ὕπερ ρίζας (απάνω στη στερνή του ρίζα)· η «στερνή ρίζα» είναι οι δύο κόρες του Οιδίποδα· κυρίως ο χορός αναφέρεται στην Αντιγόνη που, αν παντρευόταν τον Αίμονα, θα συνέχιζε τη γενιά του Οιδίποδα.

601 - 603 κατ' αὐτὸν νιν... Ἐρινὺς (ὅμως των θεῶν...αστόχαστος λόγος)· η μεταφορά από τον θερισμό : το φονικό δρεπάνι των υποχθόνιων θεῶν θερίζει και ρίχνει κάτω (κατ-ἀμᾶ) την Αντιγόνη.

603 λόγου τ' ἄνοια καὶ φρενῶν Ἐρινὺς (η τύφλα του νου κι ο αστόχαστος λόγος)· είναι η αιτία : η

ασυδοσία της γλώσσας και η τύφλωση του νου, που την προκάλεσε κάποια Ερινύς, συνδέεται με την άφροσύνην με την οποία χαρακτήρισε την Αντιγόνη ο χορός (στ. 383).

Β' Σύστημα στροφή β'

604 - 608 τεάν, Ζεῦ...θεῶν

μήνες (τη δύναμή σου, Δία...οι μήνες των θεῶν)· με βάση τον νόμο της αντιθέσεως ο χορός «αντιπαραθέτει την αναπόδραστη δύναμη του Δία στη χιμαιρική γνώση των ανθρώπων» (Α. Lesky).

608 – 610 ἀγήρως δὲ...αἴγλαν (αιώνιος...φωτοχυσία του Ολύμπου)· θετική διατύπωση της δύναμης και

της αιωνιότητας του Δία, που στερεώνει την προηγούμενη εικόνα.

611 - 614 τό τ' ἔπειτα...ἐκτὸς ἄτας (μέλλον...το μονοπάτι)· την αιωνιότητα του νόμου για το αναπόφευκτο της ανθρώπινης δυστυχίας, τη δηλώνει ο χορός με την παράταξη τριών χρονικών σχέσεων : του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος.

αντιστροφή β'

615 - 617 ἄ γὰρ δὴ...ἐρώτων (οι πλάνες...κούφιας λαχτάρας)· ο χορός σχολιάζει ως πιο συνηθισμένη την απατηλή ελπίδα που συνδέεται με την ανθρώπινη δυστυχία.

622 - 624 τὸ κακὸν δοκεῖν ποτ' ἔσθλόν...πρὸς ἅταν (το κακό...συμφορὰ τον πάει)· το κακό φαίνεται να εἶναι καλό σ' εκείνον που ο θεός τον οδηγεί στην καταστροφή. Η άποψη αυτή είναι γνωστή από τον Όμηρο, τον Θέογνη και τον Αισχύλο. Σύμφωνα με τους πιο έγκριτους ερμηνευτές, η συγκεκριμενοποίηση της άποψης αυτής αναφέρεται στον Κρέοντα.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1 Οι συμφορές που πλήττουν τους ανθρώπους νοούνται από τον χορό σε διάρκεια. Πώς εξειδικεύει ο χορός τη διαπίστωση αυτή στην οικογένεια των Λαβδακιδών;

2 Ο χορός χρησιμοποιεί μια εικόνα από τη φουρτουνιασμένη θάλασσα, γιατί :

- α. η Αθήνα βρίσκεται κοντά στη θάλασσα.
- β. οι τραγικοί -και ο Σοφοκλής- μιλάνε πιο παραστατικά στους Αθηναίους, που είναι θαλασσινός λαός, με θαλασσινές εικόνες.
- γ. η θάλασσα εντυπωσιάζει.

Να υπογραμμίσετε τη σωστή απάντηση.

3 Να συγκρίνετε το ψυχολογικό κλίμα (διάθεση-συναισθήματα) που επικρατεί στο Β΄ στάσιμο με εκείνο του Α΄ στασίμου.

4 Πώς βλέπει ο χορός τον ρόλο του Δία;

5 Ποιες βασικές ιδέες εκφράζει ο χορός σ΄ αυτό το στάσιμο και ποια απ΄ αυτές θεωρείτε σημαντικότερη;

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 3ου ΤΟΜΟΥ

- Β΄ Επεισόδιο.....σελ. 11
- Β΄ Στάσιμο.....σελ. 61
- Σχόλια Β΄ Επεισοδίου...σελ. 69
- Σχόλια Β΄ Στασίμου.....σελ. 108

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο, θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

***Απαγορεύεται η αναπαραγωγή
οποιοδήποτε τμήματος αυτού του
βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα
(copyright), ή η χρήση του σε
οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή
άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.***